

Η ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ Η ΗΘΙΚΗ ΩΣ ΔΡΟΜΟΙ ΕΝΩΣΕΩΣ ΜΕ ΤΟ ΘΕΟ

Ομιλία σε ιερατική σύναξη
Της Ιεράς Μητροπόλεως Δημητριάδος και Αλυμρού

Στο ερώτημα το οποίο ως ποιμένες καλούμαστε να απαντήσουμε είναι «γιατί δεν βλέπουμε το Θεό;». Γιατί αφηρόμαστε σε μία σχέση με το Θεό η οποία πηγάζει μόνο από την πίστη, την μελέτη και την σπουδή της Γραφής και της παράδοσής μας, έχει ως αποτυπώσεις της την μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας και την ηθική διάσταση- πράξη της ζωής μας, αλλά το αποτέλεσμα αυτής της σχέσης δεν είναι ορατό δια γυμνού οφθαλμού; Πόσο αμαρτωλό και εγωκεντρικό είναι να ζητούμε να συμμετέχουν στην σχέση αυτή και οι αισθήσεις μας, το να θέλουμε την ίδια στιγμή να ενωθούμε με το Θεό και να το καταλαβαίνουμε όχι μόνο με την πίστη, αλλά και με την πράξη; Γιατί ο Θεός δεν εμφανίζεται στους δρόμους της ζωής μας, αλλά λειτουργεί μυστικά, αόρατα, «δια των αφανών ευεργεσιών των εις ημάς γεγεννημένων»; Το αρχικό ερώτημα αποτελεί και για τους περισσότερους ανθρώπους που απορρίπτουν ή αδιαφορούν για τη ζωή της Εκκλησίας, την αιτία για τη στάση τους αυτή. Και είναι ζήτημα ποιμαντικής από την μία αλλά και ουσιαστικής προσέγγισης του μυστηρίου της πίστης από την άλλη η απάντηση.

Το ερώτημα στην ουσία έχει να κάνει με το ποια είναι η αποστολή της Εκκλησίας στον κόσμο. Είναι να λειτουργεί ως ο φύλακας της ανθρώπινης ανάγκης για ηθική, για κανόνες, για το «δέον γενέσθαι» το οποίο θα προφυλάξει την κοινωνία από την σήψη και τη διαφθορά, αλλά και θα οδηγεί τους ανθρώπους στο να είναι εξαρτημένοι από την Εκκλησία, καθώς θα αντιλαμβάνονται την ανάγκη της τάξης και όχι του χάους στη ζωή; Είναι να υπόσχεται μία μεταφυσική ένωση με το Θεό, τύπος της οποίας και σύμβολο είναι η μετοχή στα μυστήρια σ' αυτήν τη ζωή, η οποία καθιστά τους πιστούς εκλεκτούς, καθαρούς, διαφορετικούς από τον υπόλοιπο κόσμο, έτοιμους να απολαύσουν, όταν θα έρθει η ώρα του θανάτου, την δίκαιη ανταμοιβή τους από τον Θεό; Είναι να λειτουργεί ως θρησκεία, με πίστη, λατρεία και ηθική, δηλαδή ως ένα σύστημα το οποίο θα δίνει σιγουριά στους ανθρώπους, επικαλούμενο αρχαίες αυθεντίες, πρόσωπα τα οποία έζησαν στο παρελθόν και που άνοιξαν το δρόμο τηρώντας τα πατροπαράδοτα, καθιερώνοντας διδασκαλίες και δοξαζόμενα στο διάβα των αιώνων από τα μέλη της θρησκείας, τα οποία έχουν ως κέντρο τους την μνήμη, πάνω στην οποία χτίζουν το παρόν τους με την αίσθηση ότι κατέχουν την αλήθεια για το νόημα και το σκοπό της ζωής; Είναι να γίνεται χρήσιμη σε κοινωνικό επίπεδο, διότι εμπνέει τους ανθρώπους να αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους έναντι του Θεού και της θρησκείας και να γίνονται ελεήμονες, να προσφέρουν από το περίσσειμα ή το υστέρημά τους, για να ανακουφίσουν την πίεση από τα διάφορα κοινωνικά προβλήματα που έχουν να κάνουν με την φτώχεια και την πείνα, αποτρέποντας κοινωνικές εκρήξεις, χωρίς όμως να γίνονται επικίνδυνα για την σταθερότητα του συστήματος το οποίο επικρατεί, εφόσον δεν κηρύσσουν αντίσταση με κάθε τρόπο προς το πνεύμα και το ήθος του, αλλά προσπαθούν να λυτρώσουν από τις συνέπειες της λειτουργίας του;

Η μελέτη της παράδοσης της Εκκλησίας δίνει απαντήσεις που, αν μη τι άλλο, παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον **και μπορούν να συμβάλουν στην πνευματική μας αυτοσυνειδησία**. Και οι απαντήσεις αυτές κατεξοχήν πηγάζουν από την επίλυση του Χριστολογικού προβλήματος, η οποία πραγματοποιήθηκε με τις συζητήσεις και τις αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων. Γιατί αν κατανοήσουμε τι αληθινά είναι ο Χριστός στον Οποίο πιστεύουμε, τότε έχουμε την κατεξοχήν βάση για να μπορέσουμε να απαντήσουμε στα παραπάνω ερωτήματα. **Κλειδί για την απάντηση είναι η Γ' Οικουμενική Σύνοδος και οι αποφάσεις της**, με τις οποίες τονίστηκε ότι ο Χριστός δεν είναι ο άνθρωπος, τον οποίο προσέλαβε ο Θεός για να δώσει το μήνυμα της αιώνιας ζωής στον κόσμο, ούτε ο Θεός ο οποίος παρέμεινε ανέγγιχτος από την ανθρώπινη υπόσταση, μολονότι φάνηκε ότι έγινε άνθρωπος, αλλά ο τέλειος Θεός που προσέλαβε την ανθρώπινη φύση σε όλες της τις πτυχές, «δίχα αμαρτίας», δηλαδή ο Λόγος του Θεού, στην μία φύση Του Οποίου αλληλοπεριχωρήθηκαν η θεότητα και η ανθρωπότητα και παρέμεινε «ομοούσιος τω Πατρί» και την ίδια στιγμή «ομοούσιος τη μητρί», κατά την διδασκαλία του κορυφαίου Πατέρα της Εκκλησίας και πρωταγωνιστή της Συνόδου Αγίου Κυρίλλου, Πατριάρχου Αλεξανδρείας.

Ο Άγιος Κύριλλος υπήρξε ο συνεχιστής της Θεολογίας του προκατόχου του Μεγάλου Αθανασίου, επίσης Πατριάρχου Αλεξανδρείας. Εκείνος διδάσκει ότι θέωση σημαίνει την υιοθεσία μας από τον Θεό, το να γίνουν οι υιοί των ανθρώπων υιοί του Θεού. Αυτό σημαίνει ότι έχουμε προσληφθεί από το δεύτερο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, τον Μονογενή Υιό και Λόγο του Θεού, δια της σαρκός Του, δια της ενανθρωπήσεώς Του, ως το σύνολο ανθρώπινο γένος το οποίο μπορεί να ενωθεί με τον Θεό, να θεωθεί δηλαδή. Σαρκωθείς εκ της Παρθένου ο Λόγος δεν ενώθηκε με έναν μόνο άνθρωπο, αλλά με όλη την ανθρώπινη φύση. Γι' αυτό και κάθε τι που επιτεύχθηκε στην ανθρώπινη φύση του Χριστού, επεκτείνεται αμέσως σε όλους τους ανθρώπους, γιατί πλέον όλοι έχουμε κοινό σώμα με Αυτόν. Το σώμα του Χριστού γίνεται η ρίζα της ανάστασης και της σωτηρίας μας. Καθένας από εμάς ανανεώνεται, χριέται, θεραπεύεται και εξυψώνεται εν Χριστώ, γιατί Αυτός έχει αναλάβει στον εαυτό Του τον καθέναν μας ανοίγοντας τον

δρόμο για την πραγματική ενότητα όλων μας μαζί Του. Όλη η ανθρωπότητα χριέται από το Άγιο Πνεύμα στον Ιορδάνη, πεθαίνει στον Σταυρό, ανασταίνεται και αθανατίζει εν Χριστώ, καθώς Αυτός φέρει το σώμα μας (π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ, *Οι Βυζαντινοί Πατέρες του 5^{ου} αιώνα*, Θεσσαλονίκη 1992, σελ. 299).

Ο Άγιος Κύριλλος θα συνεχίσει την θεολογία του Μεγάλου Αθανασίου, στην προσπάθειά του να απαντήσει στις δοξασίες του Νεστορίου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ο οποίος, θέλοντας να νικήσει τον πειρασμό της ελαχιστοποίησης της ανθρωπίνης φύσης στο πρόσωπο του Χριστού, της εξαφάνισης δηλαδή του ανθρώπου μέσα στην θεότητα, ένας πειρασμός ο οποίος πηγάζει και από την σύγκρουση των δύο μεγάλων θεολογικών ρευμάτων, της Αλεξανδρινής και της Αντιοχειανής-Ανατολικής Σχολής θέασης της θεολογίας. Ο Νεστόριος διατυπώνει την διδασκαλία ότι στον Χριστό συναντούμε δύο φύσεις και την ίδια στιγμή δύο πρόσωπα. Η ανθρωπίνη φύση στο Χριστό είναι τόσο πλήρης, ώστε να μπορεί να ζει και να αναπτύσσεται αφ' εαυτής. Ο Χριστός είναι άνθρωπος. **Νίκησε τα πάθη και τελειώθηκε προσωπικά και κατόπιν έλαβε ως ανταμοιβή για τη νίκη του τη δύναμη να κηρύττει το Ευαγγέλιο της Βασιλείας.** Γι' αυτό και κατά τον Νεστόριο η Παναγία είναι «Χριστοτόκος» και «Ανθρωποτόκος» και όχι «Θεοτόκος». **Για τον Νεστόριο, επομένως, η σωτηρία είναι γεγονός ηθικό και βουλευτικό** και όχι οντολογική ένωση της ανθρωπότητας με το Θεό, είναι μία ιδιαίτερη ηθική συμφωνία του ανθρώπου με το Θεό (*Φλωρόφσκυ*, ό.π., σελ. 451). Αυτό συνεπάγεται ότι για τον άνθρωπο τα πάντα εξαρτώνται από την ηθική καθαρότητα και από την επιθυμία του να σωθεί.

Ο Κύριλλος εξεγείρεται εναντίον του Νεστορίου διότι βλέπει την άρνηση της οντολογικής ένωσης της θείας και της ανθρωπίνης φύσης στο Χριστό, με την άρνηση ενός και μοναδικού Χριστού και με την διάσπασή Του σε δύο Υιούς. Επισημαίνει ουσιαστικά την δοκητικής προέλευσης διδασκαλία του Νεστορίου και τονίζει ότι **δεν είναι ο άνθρωπος που ανέβηκε στο θρόνο του Θεού, αλλά ο Θεός που εμφανίστηκε εν ταπεινότητι.** Ο Θεός έγινε άνθρωπος, δεν προσέλαβε τον άνθρωπο. «Ο Λόγος σαρξ εγένετο» (*Ιωάν.* 1,14) και γι' αυτό ο Χριστός είναι Ένας. Με την ευδοκία του Θεού ο Λόγος δέχτηκε τον θάνατο για όλους, δίνοντας το δικό Του σώμα, αν και είναι κατά φύσιν Ζωή και Ανάσταση. Αυτό το έκανε ώστε γευόμενος τον θάνατο μέσα στην δική Του σάρκα, Αυτός, λόγω της ανεκφράστου δυνάμεώς Του, να γίνει ο πρωτότοκος εκ των νεκρών και ο πρώτος καρπός από εκείνους που πέθαναν και να ανοίξει την οδό για τη απόκτηση της αφθαρσίας στο σύνολο των ανθρώπων, για σύμπασα την ανθρωπίνη φύση (πρβλ. *Φλωρόφσκυ*, σελ. 503-506).

Ο Άγιος Κύριλλος θα επισημάνει ότι στο πρόσωπο του Χριστού η ανθρωπίνη φύση δεν υφίσταται πλέον καθ' εαυτήν, αλλά ανήκει στον Λόγο. Στην ενσάρκωση ο αναλλοίωτος Λόγος παραμένει ό,τι ήταν και θα είναι για πάντα, δηλαδή δεν παύει να είναι Θεός. Το σώμα του Χριστού είναι όμοιο με μας τους ανθρώπους, γι' αυτό και υφίσταται τα λεγόμενα «αδιάβλητα πάθη» (τις ανάγκες της ανθρωπίνης φύσης). Δεν υπόκειται όμως στην αμαρτία. Προσλαμβάνει την φύση μας και την ιδιοποιείται. «Επεί ουν τα παιδιά κεκοινωνήκε σαρκός και αίματος και αυτός παραπλησίως μετέσχεν των αυτών ίνα δια του θανάτου καταργήσει τον το κράτος έχοντα του θανάτου, τουτέστι τον διάβολον, και απαλλάξη τούτους, όσοι φόβω θανάτου δια παντός του ζην ένοχοι ήσαν δουλείας» (*Εβρ.* 2, 14). Δεν θα ήταν αρκετή η ενσάρκωση αν ο Χριστός ήταν άνθρωπος ξεχωριστός του Θεού. **Θα περιοριζόταν τότε στο να είναι δάσκαλος ή υπόδειγμα για την ζωή μας. Όμως η ανθρωπίνη φύση δεν θα σωζόταν.**

Με την Ενσάρκωση, κατά τον Άγιο Κύριλλο, αρχίζει η ιστορική θεμελίωση της «οικονομίας της πίστεως», η οποία ολοκληρώνεται στον θάνατο του Χριστού στον σταυρό. Για τον άγιο ο Χριστός είναι ο Σωτήρας. Μία από τις ιδιότητες του Χριστού είναι και η Αρχιερωσύνη. Η Αρχιερωσύνη όμως δεν είναι ίδιον του Θεού, αλλά του ανθρώπου. Ο ίδιος ο Λόγος τελεί τις ιερουργίες της Αρχιερωσύνης, δια της ανθρωπίνης φύσεως, την οποία έχει προσλάβει. Γι' αυτό και ο Παύλος, συγκρίνοντας τον αρχιερέα της Παλαιάς Διαθήκης που πρόσφερε θυσίες ζώων για τον εξιλασμό των ανθρώπων, με τον Χριστό, τον Αρχιερέα της Καινής Διαθήκης, επισημαίνει ότι ο Χριστός «δια του ιδίου αίματος εισήλθεν εφάπαξ εις τα Άγια, αιωνίαν λύτρωσιν ευράμενος» (*Εβρ.* 9, 12). Όμως ένας ανθρωπίνος θάνατος από μόνος του δεν μπορεί να λυτρώσει. Αν ο Χριστός ήταν μόνο άνθρωπος τότε η σωτηρία θα ήταν οντολογικά αδύνατη, δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί η κάθαρση της όλης ανθρωπίνης φύσης και η άνοδος της στο Θεό. Ο Θεός βεβαίως δεν μπορεί να πάθει με την ίδια Του την φύση. Γι' αυτό και προσλαμβάνει το σώμα που υπόκειται στο πάθος. Έτσι η σάρκα του Χριστού είναι «πάσχουσα σάρκα». Δεν βαπτίζομαστε, επομένως στον θάνατο ενός ανθρώπου, αλλά διακηρύττουμε τον θάνατο του Σαρκωθέντος Θεού. **Αποκαλύπτεται σε μας η κάθοδος του Θεού και όχι ο ηρωισμός της αυτο-ανυψώσεως ενός ανθρώπου σε Θεό.**

Την ίδια στιγμή με την ενσάρκωση δεν μειώνεται η θεότητα. Η σάρκα όμως υπάρχει αχώριστος της θεότητας. Το πάθος επιτελείται δια μέσου της ανθρωπότητας και της ανθρωπίνης φύσης, αλλά δεν είναι το πάθος ενός ανεξάρτητου προσώπου. «Δεν απορρίπτουμε», διδάσκει ο άγιος Κύριλλος, «τις διαφορές ανάμεσα στις φύσεις, αλλά ούτε και τις μοιράζουμε σε δύο πρόσωπα». Ο Λόγος, παρότι «σαρξ εγένετο», παραμένει Θεός Ονομάζεται Χριστός (δηλαδή κεχρισμένος) στο βαθμό και δυνάμει της ενώσεώς Του με την κεχρισμένη ανθρωπίνη φύση. Γι' αυτό και η Παναγία ονομάζεται και είναι **Θεοτόκος** γιατί γέννησε τον Ενανθρωπήσαντα εν σαρκί Λόγο «όχι για να δώσει αρχή στην ύπαρξη του Λόγου, αλλά ούτως ώστε Αυτός

έχοντας γίνει άνθρωπος, όπως εμείς, να μπορούσε να μας λυτρώσει από τη φθορά και τον θάνατο. Ο Λόγος γεννήθηκε όχι με μεταβολή της Ουσίας Του, αλλά δια της ενώσεως με την ορατή σάρκα. Γι' αυτό και δεν πρέπει να μιλά κανείς για συμ-προσκύνηση της ανθρώπινης φύσεως του Χριστού, αλλά μάλλον για μία και μοναδική προσκύνηση του προσώπου του ενανθρωπήσαντος Λόγου». Και, τέλος, η σάρκα του Χριστού γίνεται ζωοδότρια σάρκα. Αυτό το βιώνουμε στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστία, όπου η σάρκα και το αίμα του Λόγου μας δίνουν ζωή. Ενωνόμαστε με τον Θεό Λόγο, ο Οποίος ενεργοποιείται για χάρη μας ως ο Υιός του ανθρώπου (*Φλωρόφσκυ*, σελ. 516).

Στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας ενωνόμαστε με τον Χριστό σαν ρευστοποιημένα κομμάτια λιωμένου κεριού. Δεν ενωνόμαστε μαζί Του από βούληση ή από αγάπη, με βάση δηλαδή τη δική μας δύναμη, αλλά επειδή ο Ίδιος προσφέρεται σε μας. Τον προσλαμβάνουμε δεχόμενοι το Αναστημένο Σώμα Του, το οποίο πληροί όλη μας την ύπαρξη και μας κάνει να ενωνόμαστε σωματικώς μαζί Του, όπως τα κλαδιά αποτελούν αδιάσπαστο τμήμα του ζωηφόρου κλήματος. Όπως ακριβώς λίγο προζύμι ζυμώνει όλο το φύραμα, η Θεία Ευχαριστία ζυμώνει όλο το σώμα μας. Το ζυμώνει μέσα της και το γεμίζει με τη δύναμή της «έτσι ώστε ο Χριστός να κατοικεί μέσα μας και εμείς μέσα Του, γιατί υπάρχει κάθε λόγος να πούμε ότι το προζύμι βρίσκεται σε όλο το φύραμα και το φύραμα βρίσκεται σε όλο το προζύμι κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο. Δια της Αγίας Σαρκός του Χριστού, η ιδιότητα του Μονογενούς, δηλαδή η Ζωή, μάς διαπερνά και κάθε ζώσα ανθρώπινη ύπαρξη μεταμορφώνεται σε αιώνια ζωή και μια ανθρωπότητα δημιουργημένη για αιώνια ζωή είναι υπεράνω του θανάτου και ελευθερώνεται από την θνητότητα που εισήλθε δια της αμαρτίας στη φύση μας» (βλ. *Φλωρόφσκυ*, σελ. 503).

Έτσι όλοι μας αποτελούμε μία οντότητα και μεταξύ μας και εν Χριστώ στην Εκκλησία. **Σύσ-σωμοι μεταξύ μας και σύσ-σωμοι με τον Χριστό.** Η Εκκλησία, έστω κι αν είμαστε όσοι την απαρτίζουμε ατελείς, «μας δείχνει την ενότητα της ομοθυμίας και της ειρήνης, ως εικόνα της θείας ενότητας» (*Φλωρόφσκυ*, σελ. 490). Ο ένας και μοναδικός Χριστός, στο πρόσωπο του Οποίου υπάρχει η Ενότητα της θείας και της ανθρώπινης φύσης, γίνεται για μας ενότητα Ζωής, καθώς μας μεταδίδεται από την Εκκλησία δια του μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας. Η ενότητα όμως με τον Θεό και μεταξύ μας δεν είναι για μας έμφυτη, αλλά καρπός της μυστικής-μυστηριακής μας ένωσης με τον Χριστό. Μόνο έτσι γνωρίζουμε Ποιος αληθινά είναι ο Θεός. Και η πλήρης γνώση του Θεού συνίσταται από την γνώση του ότι ο Θεός υπάρχει, όπως επίσης και από την γνώση ότι Αυτός είναι ο Πατέρας και είναι ο Πατέρας του Υιού και την ίδια στιγμή Αυτός από τον Οποίο το Άγιο Πνεύμα εκπορεύεται. Ο Χριστός, εκτός από την Ζωή, μας αποκαλύπτει και το μυστήριο του Θεού, δηλαδή ότι είναι Πατέρας, καθώς γεννά τον Υιό, και την ίδια στιγμή υπάρχει ως Εκείνος δια του Οποίου εκπορεύεται το Άγιο Πνεύμα (πρβλ. *Φλωρόφσκυ*, σελ. 486).

Πενιχρή η σκέψη μας για τον Θεό. Μέσα σε μυστήριο και σκιά προσιτή η γνώση Του. Και είναι ανέφικτη η κατανόηση και βίωση του μυστηρίου χωρίς άφθονη βοήθεια και φωτισμό από το Άγιο Πνεύμα. Όλα αποκαλύπτονται στο φως και την εμπειρία της πίστεως. Η πίστη προηγείται της έρευνας. Το ωραίο όμως είναι ότι ακόμη και στην ελάχιστη γνώση για το Θεό λάμπει η ομορφιά της Αλήθειας αδιάσπαστη και στην ολότητά της. Στην μέλλουσα ζωή θα εξαφανιστεί η ατέλεια και η μερικότητα. Θα δούμε καθαρά και πλήρως την δόξα του Θεού «ανακεκαλυμμένω προσώπω» (*Β' Κορ. 3, 18*), με ανεμπόδιο νοῦ. Γι' αυτό και ο άγιος Κύριλλος προτιμά την εμπειρική από την ερευνητική και διανοητική γνώση. Και όλα αυτά μέσα σε ένα ήθος ελευθερίας, το οποίο εκφράζεται με την συνειδητή μετοχή στον τρόπο της Εκκλησίας. **Δεν μπορούμε, λέει ο άγιος, να λειτουργούμε με «διψυχία».** Δεν μπορούμε να μετέχουμε στην λειτουργική ζωή της Εκκλησίας και την ίδια στιγμή να συμμετέχουμε στην ειδωλολατρία του κόσμου. Η νηστεία, η εγκράτεια, η προσευχή, η ελεημοσύνη, τα έργα γενικότερα της ευσπλαχνίας και της φιλανθρωπίας αποτελούν τον τρόπο με τον οποίο αρνούμαστε στην πράξη την «διψυχία», την οποία ο χριστιανός βιώνει εν τω κόσμω (Αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Πασχάλιες επιστολές 12 και 14*).

Όλα τα παραπάνω μας βοηθούν στο να επανέλθουμε στα επιμέρους αρχικά ερωτήματα για το ποια είναι η αποστολή της Εκκλησίας.

Η Εκκλησία δεν υπόσχεται μία μεταφυσική ένωση με τον Θεό, διότι η μετοχή του πιστού στα μυστήρια σ' αυτή την ζωή δεν είναι τύπος και σύμβολο, αλλά οντολογική βίωση του Θεού εν Χριστώ, από τον παρόντα κόσμο και χρόνο. Αν πιστεύουμε στον Λόγο, ο Οποίος «σαρξ εγένετο», τότε Τον κοινωνούμε οντολογικά στην Θεία Ευχαριστία. **Αναλόγως του φωτισμού μας μετέχουμε στην Ζωή που Εκείνος μας δίνει.** Γιατί οι πάντες, ανεκφράστως και πέρα από την λογική μας, μπορούμε δια της δυνάμεώς Του να αναγεννηθούμε εφόσον κατανοήσουμε ότι χρειαζόμαστε την Ζωή. Με την Θεία Κοινωνία διώχνεται η σήψη από την φύση μας και αποβάλλεται ο θάνατος, ο οποίος συνοδεύει την αμαρτία. Ο Χριστός δια της σαρκός και του αίματός Του κρύβει ζωή μέσα μας και παρεμβάλλει αθανασία, καταστρέφοντας την σήψη. Χρειάζεται όμως πίστη για να βιώσουμε το μυστήριο. Κάθε φορά που κοινωνούμε, επανεβεβαιώνουμε την ζωή που ο Χριστός μας δίδει. Μπολιάζουμε την ύπαρξή μας, σώμα και ψυχή, με σπέρματα αθανασίας. Αρκεί να πιστεύουμε και να αγωνιζόμαστε. Υφιστάμεθα μία οντολογική αλλαγή και δεν είναι τύπος της αιώνιας ζωής η κοινωνία με τον Χριστό, αλλά βίωσή της και ξεκίνημά της από το σήμερα. Δεν περιμένουμε τον θάνατο για να ζήσουμε την αιωνιότητα, αλλά ήδη την καθιστούμε οικεία μας μέσα από τον Χριστό.

Ο δρόμος αυτός γίνεται αρχή και επαναβίωση ενός συνολικού τρόπου ζωής που μεταμορφώνει και ηθικά την ύπαρξή μας. Μόνο που δεν λειτουργούμε υπακούοντας σε νόμους και κανόνες, επιλέγοντας να είμαστε οι φύλακες της ηθικής μιας κοινωνίας, αυτοί που ζητούμε την τάξη και το δέον για να προχωρήσει η κοινωνία σε μία ηθικοποίησή της, στο να γίνουν δηλαδή οι άνθρωποι «καλοί». Η ηθική έρχεται ως απότοκος της πίστης και της αγάπης προς τον Χριστό που μας λυτρώνει από την σήψη του θανάτου. Δεν προηγείται της πίστης, αλλά έπεται. Δεν είναι προϋπόθεση ανάγκης η ηθική, αλλά καρπός της αγάπης μας προς τον Θεό. Δεν αμαρτάνουμε επειδή θέλουμε να πάμε στον Παράδεισο, αλλά έχοντας λάβει τον Παράδεισο, υπερβαίνουμε την αμαρτία. Γι' αυτό και η σχέση με τον Χριστό είναι χαρά, όχι «δέον». **Γι' αυτό και αναγνωρίζουμε ότι οι πιστοί δεν είμαστε καθαροί αφ' εαυτού μας, εκ των κατορθωμάτων μας, ότι τελειοποιούμαστε νεστοριανικά και δικαιούμαστε την Βασιλεία των ουρανών, αλλά επειδή ο Χριστός ενώθηκε με την ανθρώπινη φύση και ενώνεται μαζί μας, μπορούμε να προσπαθούμε κατά πάντα. Παραμένουμε λοιπόν εν ταπεινώσει.** Δεν κρίνουμε τους άλλους για την αδυναμία και την διψυχία τους, γιατί βλέπουμε ότι κι εμείς, χωρίς την παρουσία του Χριστού, το ίδιο δίψυχοι είμαστε, στους λογισμούς, τις επιθυμίες, στις πράξεις, στα συναισθήματα. Και δεν αυτοδικαιωνόμαστε, διότι γνωρίζουμε ότι «χωρίς Αυτού ου δυνάμεθα ποιείν ουδέν» (Ιωάν. 15, 5).

Σ' αυτό το σημείο ίσως υπάρχει η ένσταση ότι το αποτέλεσμα και στις δύο προοπτικές βίωσης της πίστης είναι το ίδιο: το να γίνεται το θέλημα του Θεού. Δεν είναι όμως ακριβώς έτσι. Η μετοχή στην Εκκλησία δεν φέρνει την έπαρση της δικαιοσύνης, αλλά την ταπεινοσύνη της αγάπης. Ο κόσμος ζητά την δικαιοσύνη, επιδιώκοντας την τιμωρία των αμαρτωλών. Η πίστη ζητά την αγάπη, επιδιώκοντας την μετάνοια του κάθε αμαρτωλού. Η ηθική από την πλευρά του κόσμου έχει να κάνει με την προτυποποίηση των ανθρώπων, όχι όμως επειδή αποδέχονται το καλό και η συνείδησή τους τούς ωθεί σ' αυτό, αλλά επειδή δεν πρέπει να υπάρχει χάος και αταξία. Για την πίστη όμως οι νόμοι είναι περιττοί. Ο χριστιανός δεν ηθικοποιείται απλώς, αλλά ζει την χάρη και την ευλογία της κοινωνίας με τον Θεό. Γνωρίζει το θέλημά Του και γνωρίζει την ίδια στιγμή την προσωπική διψυχία του. Δεν περιμένει από τον νόμο να του επιβάλλει τα όρια, αλλά έχει ήδη αυτοτοποθετηθεί στο σώμα του Χριστού, έχει λάβει τον νόμο της αγάπης και έχει επιλέξει την οδό του αγώνα κατά της αμαρτίας, η οποία καθιστά την ηθική απλώς τύπο του εν τω κόσμω ζην. Γι' αυτό και η πνευματική ζωή, παρά την σύγκρουση με το κοσμικό φρόνημα, δίνει στον χριστιανό χαρά, σε αντίθεση με τα «πρέπει» της ηθικής.

Έτσι η Εκκλησία δεν είναι απλώς χρήσιμη σε κοινωνικό επίπεδο. Δεν απορρίπτει βεβαίως την κοινωνική διακονία, η οποία έρχεται ως απότοκος της αγάπης, αλλά και της ιστορικότητας της παρουσίας της Εκκλησίας στον κόσμο, γιατί η Εκκλησία δεν είναι μόνο για το «αεί και εις τους αιώνες των αιώνων», για την εσχατολογική προοπτική, αλλά ξεκινά από το «νυν» της Ιστορίας, μη παραβλέποντας τον άνθρωπο και τις ανάγκες του. Ωστόσο, η Εκκλησία προτάσσει το «ουκ επ' άρτω μόνω ζήσεται άνθρωπος» (Ματθ. 4,4). Πρώτιστος σκοπός του έργου της Εκκλησίας είναι η ένωση με τον Θεό δια του Λόγου, του Κυρίου μας. Και η ένωση αυτή δεν μπορεί να επέλθει χωρίς την κάθαρση του ανθρώπου, ο οποίος υπάρχει «συμφυής», ψυχή τε και σώματι. Η κάθαρση έρχεται δια της κοινωνίας του Λόγου, αλλά και της πνευματικής μας προσπάθειας, η οποία αγκαλιάζει και το σώμα και την ψυχή. Ο όποιος πνευματικός αγώνας μας, χωρίς να λειτουργεί στην προοπτική της προσωπικής μας αυτάρκειας και του «εξαναγκασμού» του Θεού να μας δώσει την χάρη Του, εντούτοις είναι το σημείο το οποίο μαρτυρεί την διάθεση της ελεύθερης ύπαρξής μας να κοινωνήσει τον Θεό. Και Θεός και άνθρωπος συνεργούν στο μυστήριο της σωτηρίας. **Γι' αυτό και ο Χριστός δεν είναι ένας προφήτης ή ένας κοινωνικός διδάσκαλος, όπως θα συνέβαινε εάν ίσχυε η διδασκαλία του Νεστορίου. Τότε η Εκκλησία θα ήταν ένας οργανισμός ανθρώπινος, ιδεολογικός, ακτιβιστικός. Θα ζητούσε από τους ανθρώπους καλές πράξεις για να μπορεί η κοινωνία να θεραπεύει αδικίες.** Η Εκκλησία όμως ζητά την σωτηρία του όλου ανθρώπου, ο οποίος καλείται να ενωθεί με τον Θεό. **Η ένωση όμως δεν είναι αποτέλεσμα ηθικής καθαρότητας, αλλά ανταπόκριση στην κλήση του Θεού εν Χριστώ.** Η πνευματική ζωή, η προσευχή, η άσκηση, πρωτίστως η μετάνοια, τρόποι οι οποίοι λειτουργούν ταυτόχρονα και σωματικά και ψυχικά, δηλαδή βλέπουν τον άνθρωπο ενιαία, δείχνουν την οδό της θεολογίας μας, ότι δηλαδή ο άνθρωπος βάζει ό,τι μπορεί από την δύναμη ή μετανοεί για την αδυναμία του και ο Χριστός κατερχόμενος συμπληρώνει και τελειοποιεί δια της χάριτός Του τα ελλείποντα.

Αυτή η στάση καλό είναι να μας δίνει αφορμές για προβληματισμούς στην εποχή μας. Ο κόσμος περιμένει από εμάς να δικαιολογήσουμε την χρησιμότητα της ύπαρξής μας και της παρουσίας μας μέσα στην κοινωνία, την παραγωγικότητά μας. Και αποδέχεται το δικαίωμα μας να λειτουργούμε σε κοινωνικό επίπεδο, είτε με την μορφή της συναλληλίας με το κράτος, είτε με το δικαίωμα της παράδοσης, που πηγάζει από την ιστορική μας προσφορά, αδιαφορώντας για την ουσία της πνευματικής μας αποστολής. Αυτή σκοντάφτει στο δικαίωμα στην ιδιωτικότητα. **Έτσι υπάρχουν στην ουσία δύο Εκκλησίες για τον κόσμο.** Η μία, ανθρώπινη, η οποία έχει να κάνει με την χρησιμότητα και ενδιαφέρει όλους, ακόμη και τους μη πιστεύοντες. Η άλλη, θείκη, η οποία έχει να κάνει με την σωτηρία της ψυχής, την αιώνια ζωή, την σχέση με το Θεό. Μόνο που αυτή δεν ενδιαφέρει τους πολλούς. Είναι ιδιωτικό γεγονός, κατά τη γνώμη τους.

Ανέχονται την παρουσία αυτής της Εκκλησίας μόνο εφόσον υπάρχει η πρώτη. **Ο νεστοριανισμός από την αντίθετη όψη, όχι της θεολογίας, αλλά του κόσμου.** Η Εκκλησία όμως είναι μία και ενιαία. Και είναι χρέος μας να επιμείνουμε στην προσφορά και την διακονία του ανθρώπου στην ακέραιη διάστασή του.

Εδώ είναι και η πρόκληση της αποστολής μας σήμερα. Να προσπαθήσουμε να δώσουμε στους ανθρώπους την Θεανθρωποκεντρική διάσταση της πνευματικής μας παράδοσης. Δεν δίνουμε τροφή στους πεινώντας γιατί θέλουμε να είμαστε χρήσιμοι. «Τον φυλάσσουντα αλήθειαν εις τον αιώνα, ποιούντα κρίμα τοις αδικουμένοις, διδόντα τροφήν τοις πεινώσι», ψάλλουμε στην Θεία Λειτουργία (Ψαλμ. 145). Ο Χριστός είναι Αυτός ο Οποίος διαφυλάττει την αλήθεια της ζωής στον αιώνα, δικαιώνει αυτούς που αδικούνται και δίδει τροφή σ' αυτούς που πεινούνε, όχι εμείς. Ότι κάνουμε είναι γέννημα αυτής της πίστης μας. Αν δεν μιλούμε για τον Θεό μέσα από τα έργα της αγάπης, αν δεν ευαγγελίζουμε τους ανθρώπους, αλλά αποσκοπούμε μόνο στο να αποδείξουμε την χρησιμότητά μας, να προβληθούμε, να μην απορριφθούμε από μία κοινωνία η οποία έχει αλλοτριωθεί στην προοπτική του οικονομικοκεντρισμού, όπου δεν υπάρχουν άνθρωποι, αλλά μόνο αριθμοί και ο άρτος είναι το παν, τότε έχουμε παγιδευθεί στην αλλοτρίωση του κόσμου. **Εάν δεν διακηρύττουμε την ανάσταση του σώματος, εάν δεν καταδεικνύουμε τι σημαίνει να ενωνόμαστε με τον Θεό και όχι απλώς να είμαστε καλοί και χρήσιμοι άνθρωποι, τότε μετατρέπουμε την πίστη σε ηθικό σύστημα, αντί για τον Θεάνθρωπο παραμένουμε στον άνθρωπο.** Και ο άνθρωπος ούτε σώζει, ούτε σώζεται αφ' εαυτού του.

Άλλωστε, η όποια χρησιμότητά μας στην ουσία δεν ανατρέπει τις αδικίες της κοινωνίας, απλώς τις συντηρεί. Διότι το ήθος και ο τρόπος του κόσμου δεν αλλάζει με το φιλανθρωπικό έργο, καθώς το σύστημα που προκαλεί την αδικία παραμένει ανέπαφο. Μόνο η μετάνοια από τους έχοντες και κατέχοντες, και η απόρριψη του πλούτου και της αυτάρκειας ως του κυρίως στόχου της ζωής, που θα οδηγήσει σε μέριμνα για όλους, υπάρχει περίπτωση να οδηγήσει σε ριζικότερες αλλαγές. **Και αυτή η στάση έχει να κάνει με την πολιτική η οποία θα αφορμάται από την σχέση με τον Θεό, δηλαδή από την θέαση του ανθρώπου με βάση την θεανθρωποκεντρική προοπτική, κάτι που σήμερα, περισσότερο από ό,τι στο παρελθόν φαίνεται ουτοπία.**

Την ίδια στιγμή καλούμαστε συνεχώς να παλεύουμε έναντι της αντίληψης ότι ανήκουμε στο παρελθόν και κέντρο της ζωής μας είναι η μνήμη και όχι η εργασία ως της μικράς ζύμης που «ζυμοί όλον το φύραμα» (Γαλ. 5,9). Είναι αυτονόητο ότι η παράδοση και το παρελθόν αποτελούν πυλώνες για την πορεία μας. Δεν υπάρχουμε όμως μόνο για να συντηρούμε ό,τι έχουμε παραλάβει. Καλούμαστε συνεχώς να έχουμε την αυτοσυνειδησία της ζύμης. Οι άγιοί μας δεν μας οδηγούν προς τα πίσω, σε μία φαντασιακή ιδανική κατάσταση μιας κοινωνίας άσπιλης και αναμάρτητης, στην οποία θριάμβευαν οι πνευματικές αξίες και όλα τα ανθρώπινα προβλήματα ήταν λυμένα. Και μόνο ο αγώνας των Πατέρων να αποφύγουν την διάσπαση ανάμεσα στον λαό και η αδυναμία τους, αν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς, να πείσουν με τους λόγους τους ένα μεγάλο τμήμα της τότε χριστιανικής αυτοκρατορίας να παραμείνει στην όντως Αλήθεια της πίστης, μαρτυρεί ότι το παρελθόν δεν ήταν τόσο τέλει, όσο πολλές φορές θέλουμε να πιστεύουμε. «Πειρασμοί πάντοθεν κυκλούσι» την ζωή μας. Ο αγώνας μας είναι να μιμηθούμε τους Πατέρες των Συνόδων όχι μόνο γνωρίζοντας και υιοθετώντας την διδασκαλία τους και δίδοντας μαρτυρία γι' αυτήν στο λαό μας, αλλά και επιζητώντας την ένωση με τον Θεό, που οι ίδιοι βίωναν. Δεν αρκεί να γνωρίζουμε ποιο είναι το νόημα και ο σκοπός της ζωής δια της διανοίας και της βουλήσεως. Με το σύνολο της ζωής μας «σήμερον» να αγωνιζόμαστε εναντίον της αμαρτίας, ζώντας όχι για τους εαυτούς μας, αλλά για Εκείνον που απέθανε και αναστήθηκε για μας. «Υπέρ πάντων απέθανε ο Χριστός ίνα οι ζώντες μηκέτι εαυτοίς ζώσιν, αλλά τω υπέρ αυτών αποθανόντι και εγερθέντι» (Β' Κορ. 5, 15).

Υπάρχοντας μέσα στο δημιούργημα δια της κοινωνίας -«δια μετοχής»- και δίνοντάς του ζωή, ο Λόγος υπερβαίνει την αδυναμία των κτιστών όντων που έχουν έρθει στην ύπαρξη και υπόκεινται στην φθορά και το τέλος τόσο εξαιτίας της κτιστότητας όσο και εξ αιτίας της αμαρτίας και δημιουργεί αιωνιότητα γι' αυτά. Ο Λόγος είναι η εκ φύσεως Ζωή. Η Αυτο-Ζωή. Γι' αυτό είναι Ζωή για όλη τη δημιουργία. Δια του φωτός του Λόγου τα όντα έρχονται στην ύπαρξη από το σκότος της ανυπαρξίας. Η κτιστή ύπαρξη έρχεται στο είναι «και το Φως εν τη σκοτία φαίνει» (Ιωάν. 1, 18). Η παρουσία του Λόγου στη δημιουργία δεν εξαφανίζει το όριο μεταξύ Αυτού και των δημιουργημάτων. Αντίθετα, αυτό το όριο γίνεται όλο και περισσότερο σαφές σε μας όταν γίνεται φανερό ότι η κτίση, αλλά και εμείς υπάρχουμε και ζούμε μόνο δια της κοινωνίας με κάτι διαφορετικό από την κτίση, και την ίδια στιγμή με Εκείνον που έγινε ένας με μας, μόνο δια της κοινωνίας με την Αυθύπαρκτη Ζωή (βλ. Φλωρόφσκυ, ό.π. σελ. 494).

Αυτή την κοινωνία την βιώνουμε στη ζωή της Εκκλησίας. Και μόνο σ' αυτή τη ζωή μπορούμε να δούμε το Θεό. Μέσα από τα μυστήρια και ιδίως από την Θεία Ευχαριστία ο Λόγος κατοικεί εν ημίν. Όσο ζούμε όμως η αμαρτία πάντοτε θα αποτελεί όριο στην πληρότητα της οντολογικής μας αλλαγής. Το ζήτημα δεν είναι εάν οι αισθήσεις μας, οι οποίες πάντοτε καλύπτονται από μία παχύτητα πνευματική, μπορούν να δούνε τον Θεό, αλλά κατά πόσον ζούμε την μεταβολή μας σε ναούς του Θεού και θεούς δια της χάριτος, η οποία εισέρχεται εντός μας. Και σημεία αυτής της οντολογικής μας μεταμόρφωσης είναι η αλήθεια, η ζωή, η σοφία, η δύναμη σε κάθε περίπτωση και μπροστά σε κάθε εμπαθή και αμαρτωλή κατάσταση. Αυτή η

μεταβολή περιλαμβάνει και τις αισθήσεις μας, γιατί κι αυτές προσελήφθησαν από τον Χριστό για να θεραπευθούν, μαζί με τον όλο άνθρωπο. Ο λογικοκρατούμενος άνθρωπος ζητεί απτές αποδείξεις της παρουσίας του Θεού, λησμονώντας ότι και πρέπει να καταβάλει αγώνα για να συμπεριληφθεί στους «καθαρούς τη καρδιά, ότι αυτοί τον Θεόν όψονται» (Ματθ. 5,8), όπως επίσης και ότι «πίστις εστί ελπιζομένων υπόστασις, πραγμάτων έλεγχος ου βλεπομένων» (Εβρ. 11, 1), αλλά και ότι κάθε φορά που κοινωνεί τον Χριστό επαναβεβαιώνει την παρουσία Του εντός του. Το θέμα είναι πόσο ο ίδιος αφήνει την παρουσία του Χριστού να καθίσταται ενεργή, να αλλάζει τη ζωή του, να του δίδει χαρά και πληρότητα. Κι εδώ έγκειται ο πνευματικός αγώνας του καθενός μας, για να έρθει η βίωση της ένωσης, η οποία υφίσταται εκ του Βαπτίσματος, εκ της Ευχαριστίας και εκ της ζωής της πίστεως εν Εκκλησία.

Η θεολογία του Αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας, η οποία αποτέλεσε την βάση της Γ' Οικουμενικής Συνόδου, μας υπενθυμίζει την αποστολή της Εκκλησίας και την θέση μας τόσο στο σώμα του Χριστού, όσο και στον κόσμο. Και αυτή η θέση πηγάζει από την εν Αγίω Πνεύματι ενότητα με τον Χριστό και γίνεται αγώνας για ενότητα με σύμπασα την ανθρωπότητα. Αυτός είναι ο αγώνας μας. **Το πρόσωπό μας να υπερνικήσει την διψυχία τόσο εντός μας όσο και στον κόσμο.** Εν Χριστώ υπάρχω εγώ ως ξεχωριστό πρόσωπο και την ίδια στιγμή όλος ο ανακαινισμένος, θεούμενος και θεωμένος άνθρωπος υπάρχει εντός μου. Ο καθένας μας ας υπενθυμίζει στον εαυτό του ότι η αποστολή μας έγκειται στο να βιώνουμε οντολογικά, να δείχνουμε «παντί τω αιτούντι» (Α' Πέτρ. 3, 11) και να υπερασπιζόμαστε την ενότητα με τον Θεό και τον άνθρωπο στο πρόσωπο του Χριστού. Αυτού που απουσιάζει από την ζωή των πολλών, ως αποτέλεσμα ενίοτε και του ελλείμματος θεολογίας, τόσο στην διδαχή όσο και στην ζωή μας.

Βόλος, 20 Ιανουαρίου 2014
π. Θεμιστοκλής Μουρτζανός